

“El patriarcat ens ha fet creure a les dones que no teníem història”

L'Ana Pániker és, amb el seu germà Agustín, editora de Kairós JOSEP LOSADA.

En un context en què les dones del món estan dient prou a continuar acceptant les lleis del patriarcat, l'editora de Kairós, Ana Pániker, ha decidit publicar el llibre *Cuando Dios era mujer*, de Merlin Stone –que també ha prologat–, una exploració històrica a l'antic culte de la Gran Deessa que sota diferents noms (Astarté, Isis, Ishtar...) veneraven les antigues civilitzacions del Pròxim Orient i l'Orient Mitjà, i no només com un mer símbol de la fertilitat. El llibre retrata l'univers matriarcal que va anar desapareixent amb les invasions de les tribus nòmades que venien del nord, la cultura grega i les religions monoteistes que beuen de l'Antic Testament, que van substituir les deesses per un déu masculí i van instaurar, així, una societat patriarcal i un nou ordre social.

Per què Kairós publica ara ‘*Cuando Dios era mujer*’, de Merlin Stone? Aquest llibre el vaig llegir fa molts anys i en aquell moment a Kairós, pel que sigui, no ens vam decidir a publicar-lo. Ara sí, ha estat una aposta personal meva publicar-lo, encara que sigui d'una autora morta i que sigui del 1976. Rebo molts llibres i catàlegs d'editorials nord-americanes, angleses o franceses que parlen de

l'empoderament de la dona, de “ser com una deessa”, etcètera, i arriba un moment que dius: “Ep, potser que anem a les fonts!” I qui va ser una de les autores importants que en un moment donat va dir “Vull escriure sobre les societats abans del patriarcat”? Va ser la Merlin Stone. I vaig decidir rescatar-la, que és el que ha de fer un editor, no només recórrer a la novetat. Les editorials petites hem de publicar coses que valguin la pena, que aportin alguna cosa a la societat. S'identifica especialment amb Stone? A mi sempre m'ha interessat la mitologia, és un llenguatge que entenc. M'interessa molt la història, soc historiadora de l'art i, a més, soc pintora, i la Stone era escultora. Puc dir que tinc la mateixa curiositat que va tenir aquesta dona quan en un moment donat va veure que moltes coses de la història oficial no li encaixaven. Quan ella va publicar el seu treball, el 1976, feia poc que Kate Millet, escriptora i educadora feminista, havia exposat els seus estudis centrats en el control exercit per la societat patriarcal sobre els cossos de les dones, la seva sexualitat i la seva capacitat de reproducció. També per aquella època la historiadora Gerda Lerner escrivia sobre la importància d'establir la història de les dones com a camp d'estudi reconegut, i l'arqueòleg James Mellaart feia estudis sobre les societats protoneolítiques en què el culte a la deessa mare era comú. I aleshores apareix Stone. Va estar deu anys investigant i va ser de les primeres dones que van fer un estudi seriós sobre les societats prepatríarcales, que no és que fossin matriarcats però sí eren matrilineals, és a dir, que qui passava les terres, les propietats i les herències eren les dones, perquè són les que tenen fills i la línia important és la de la dona. A més, en aquella època, fins i tot molt abans del 3000-2500 aC, la dona a l'Orient Mitjà i al Pròxim tenia llibertat sexual: escollia amb qui tenia els fills perquè controlava el seu cos. El patriarcat és qui es va apropiat del cos de la dona i el va convertir en un bé d'explotació. Stone parla de les societats pre-*Antic Testament*, bàsicament. Sí, d'Egipte, Mesopotàmia, Babilònia..., on el déu no era home sinó dona, és a dir que hi havia deessa (o deesses), i descobreix que el deteriorament i la humiliació d'aquesta deessa són paral·lels a la submissió de la dona. Són dues coses que van alhora. La primera deessa de l'escriptura és de Sumer (Sumèria, regió del sud de l'antiga Mesopotàmia) i és una

dona, cosa que voldria dir, probablement, que, com que eren les dones les que tenien els béns, eren elles les que sabien escriure o portaven algun tipus de comptabilitat. Tot això, quan jo vaig estudiar, era inimaginable, perquè la història que jo vaig estudiar només era una història d'homes. No hi havia dones més enllà d'Isabel la Catòlica i santa Teresa, que són els arquetips que interessen als homes. Merlin Stone no diu que s'hagi de retornar a una societat on les dones tenien el poder de ser deesses, sinó que senzillament ho explica: posa sobre la taula que hi va haver societats on no hi havia patriarcat. El patriarcat ens ha fet creure a les dones que no teníem història. Ens han venut una història interessada? Quan nosaltres diem que el bressol de la cultura occidental i europea és la cultura grega, resulta que 25 segles abans de Grècia s'havia inventat l'escriptura, és a dir, que ja portàvem molts segles de cultura segurament "femenina". El neolític, per exemple, va ser un moment molt poderós per a la dona perquè era ella qui transmetia les possessions. Merlin Stone, en el seu estudi sobre les societats del Pròxim i el Mitjà Orient, recull informació d'arqueòlegs i manté que és molt probable que amb les invasions dels nòmades del nord, com que eren nòmades i no tenien propietats, la dona comencés a perdre importància. No va ser d'un dia a l'altre, va durar molts anys, segles, però de mica en mica, a partir d'aquell moment, comencen a canviar les coses. Per exemple? A Sumer hi havia unes lleis del 2500 aC en què si es violava una dona el càstig era matar el violador. El 1450-1250 aC canvia la llei i al violador ja no se'l mata, sinó que el que poden fer el marit o els pares de la dona violada és violar la filla o la dona del violador. Un gran canvi, oi?, perquè es castiga les dones. I això no és res, perquè després arriben les tribus dels israelites, també nòmades, i diuen directament que és a la dona violada a qui s'ha de matar perquè està lacrada. Les tribus hebrees invasores van considerar contrària als decrets de Jahvè l'activitat sexual de les dones de l'antiguitat i, segons explica Stone, van considerar el culte a la fertilitat –i, per tant, a la deessa– orgiàstic, pervers, lasciu, vergonyós, indigne i pecaminós. Aquestes lleis levites, de quan les tribus hebrees van arribar a Canaan, són un canvi de paradigma. Al llarg de molts segles, a partir de l'arribada a l'Orient Mitjà i al Pròxim de les tribus nòmades, que ja tenen déus masculins, es va imposant la cultura patriarcal i la deessa passa a ser una víctima a qui es pot sotmetre. I apareix l'home abusador? Previ al cristianisme, que es va carregar tota la cultura clàssica i els déus pagans i ho va destruir tot, els jueus i altres tribus del nord primer i després els grecs van imposar la llei masculina. Zeus, per exemple, és un violador. I, en canvi, a nosaltres, la nostra cultura ens ha transmès que és un mite meravellós. A història de l'art s'estudien els "meravellosos quadres de violacions"! Per això aquí voldria parlar d'un altre llibre que també hem editat nosaltres: El resurgir de Antigona, de Helen Morales, una classicista anglesa. Ella parla de molts mites, què són en realitat i com ens els han venut. Per exemple...? Hèracles, l'Hèrcules romà. Qui era Hèracles? Doncs un mite que en un moment de ràbia va matar la seva dona i tots els seus fills; un violent que avui sortiria als telenotícies com un exemple de violència domèstica. Doncs bé, resulta que la violència domèstica és magnificada en la cultura grega, la més misògina i patriarcal. I resulta que per nosaltres és el bressol de la civilització occidental. Això és així i no s'ha d'amagar, però sí que cal explicar-ho. I també s'ha d'explicar que un dels dotze treballs d'Hèracles que ha de fer per redimir-se de la matança és matar una altra dona, una reina amazona. Les amazones, societat de dones. Ho expliquen Helen Morales i també Merlin Stone en els seus llibres. Les amazones eren una societat de dones, independents dels homes, fet que va ser penalitzat al màxim per la cultura grega. I tot el que ens ha arribat a nosaltres sobre la història de les amazones sempre és de submissió. Com diu la Mary Beard –autora, entre altres llibres, de Women & Power, que, per cert, el dedica a Helen Morales–, l'única cosa que és claríssima i que ens ha llegat la història patriarcal és que l'única amazona bona és la morta. I a l'allà? Aquil·les lluita contra una reina amazona i se la carrega i, en el moment que ella està agonitzant –mira si n'és de perversa, la història–, s'enamora d'ella. S'enamora d'ella quan la veu vençuda. I què fa? Quan ja està morta, la viola. Aquesta història, per nosaltres, és cultura. És el que ens han explicat i és el que tenim interioritzat, ho tenim a l'inconscient, perquè durant milers d'anys els arquetips han estat les dones vençudes i els homes totpoderosos. És el poder de la societat patriarcal. Per no parlar del mite d'Adam i Eva. Stone dedica un capítol al mite d'Adam i Eva de l'Antic Testament, que és la base del judaisme, el cristianisme i l'islam, les tres religions del llibre, les monoteistes, que han marcat els darrers mil·lennis de la història. Què ens diu aquesta història? Stone manté, en primer lloc, que és un relat interessat: Eva neix d'una costella d'Adam –per tant, subordinada a ell–, la pinten nècia i crèdula, que es deixa enganyar, desafia Déu i incita Adam a fer el mateix, i arruïnen una realitat meravellosa i per culpa d'ella són expulsats del Paradís. A

veure: l'arbre del bé i del mal és el sicòmor, que era, quina casualitat, l'arbre de la deessa. I un altre dels animals sagrats de la deessa, de les deesses, és la serp. I ja sabem quin paper té la serp en el Gènesi. Què fa el patriarcat? Agafa tot el que és representatiu de les deesses i ho converteix en "el problema": "El que vosaltres adoreu és problemàtic, pecaminós." I abans d'Eva, a Grècia, va ser Pandora la que va obrir la capsa de tots els mals. Déu-n'hi-do. Sí, per això crec que és important que les dones ens puguem treure tot aquest pes, perquè moltes dones –el llibre El síndrome de la impostora, d'Élisabeth Cadoche i Anne de Montarlot, ho explica– encara es veuen com unes nouvingudes en un món d'homes i continuen sense creure en elles mateixes.

Publicat a:

-El Punt Avui. Girona 11-12-2021, Pàgina 14

-El Punt Avui. Nacional 11-12-2021, Pàgina 16

Font del document:

<http://www.elpuntavui.cat/societat/article/5-societat/2062139-el-patriarcat-ens-ha-fet-creure-a-les-dones-que-no-teniem-historia.html>